

Debreceni Egyetem
Földtudományok Doktori Iskola

Az akkreditációs eljárásban közreműködő
látogató bizottság jelentése

Tartalomjegyzék

I. A látogató bizottság javaslata az akkreditációt illetően	3
I.1. Főbb erősségek	3
II. A látogató bizottság értékelése.....	4
II.1. A doktori iskola általános helyzetképe	4
II.2. A törzstagok tudományos tevékenysége.....	4
II.3. ESG-kritériumok szerinti értékelés	5
ESG 1.1 Minőségbiztosítási politika.....	5
ESG 1.2 és 1.9 A képzési programok kialakítása és jóváhagyása, folyamatos figyelemmel kísérése és rendszeres értékelése	7
ESG 1.3 Hallgatóközpontú tanulás, tanítás és értékelés	8
ESG 1.4 A hallgatók felvétele, előrehaladása, tanulmányaik elismerése és a képesítés odaítélése.....	10
ESG 1.5 Oktatók	12
ESG 1.6 Tanulástámogatás és hallgatói szolgáltatások	13
ESG 1.7 Információkezelés.....	15
ESG 1.8 Nyilvános információk.....	16
ESG 1.10 Rendszeres külső minőségbiztosítás.....	18
A látogató bizottság.....	18

I. A látogató bizottság javaslata az akkreditációt illetően

A MAB Látogató Bizottsága (továbbiakban: a Bizottság) a Debreceni Egyetem Földtudományok Doktori Iskola által készített önértékelés, az átvizsgált nyilvános egyetemi dokumentumok és az online interjúk alapján megállapítja, hogy a Földtudományok Doktori Iskola (a továbbiakban: DI) minőségbiztosítási rendszere az ESG (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area) elvei értelmében a doktori iskola folyamatainak többségére kiterjed.

A doktori iskola minőségbiztosítási és fejlesztési folyamatai részben tervezettek; tervezési, ellenőrzési, mérési és értékelési eljárásai rendszeresek. A vezetési folyamatok és a minőségbiztosítási folyamatok között kimutatható a kapcsolat, az oktatás-kutatás menedzsmentje megfelelő, irányja illeszkedik a doktori iskola stratégiájához.

A támogató – pénzügyi, gazdálkodási, informatikai – folyamatok, valamint az infrastruktúra jó háttérrel biztosít az oktatási és kutatási tevékenységhez.

Ennek alapján a Debreceni Egyetem Földtudományok Doktori Iskolája öt évre akkreditálható.

Az egyes ESG-pontokat tárgyaló fejezetek végén a Bizottság által megfontolásra ajánlott javaslatok találhatóak. Mérlegelésüket a doktori iskolára bízva a Bizottság, teljesülésüket külön nem vizsgálja.

I.1. Főbb erősségek

A MAB fontos célja, hogy az akkreditációs eljárások során tapasztalt jó gyakorlatokra felhívja a doktori képzést folytató intézmények figyelmét. A Bizottság e célból összegyűjtötte azokat a gyakorlatokat, melyeket példaértékűnek talál, s melyekből más doktori iskolák is ötleteket meríthetnek.

- A doktori iskola földrajzi helyzetét ügyesen aknázza ki: a szűkebb környezetén kívül nagy hangsúlyt fektet az Egerben, Nyíregyházán végzett, valamint határon túli magyar kisebbségekből, Kárpátaljáról, Erdélyből érkező hallgatók toborzására.
- A hallgatók többsége pozitívként említette a doktori iskola részéről tanúsított rugalmasságot, nyitottságot, bizalmat, támogató közeget.
- A doktori iskola nemzetközi hírű kutatókkal, oktatókkal rendelkezik. Ez az egyetem által nyújtott személyi és infrastrukturális feltételeken túl a doktori iskola szabályzatba fektetett, szigorú kiválasztási folyamatának is köszönhető.

II. A látogató bizottság értékelése

II.1. A doktori iskola általános helyzetképe

A Debreceni Egyetemen a doktori képzés és fokozatszerzés szabályozása három szintű: más-más hatáskörrel rendelkezik a Szenátus által megválasztott egyetemi doktori tanács; az egyetemi doktori tanács által megválasztott tudományterületi doktori tanácsok, illetve a doktori iskolák és ezek tanácsai.

A Földtudományok Doktori Iskola 1994-től folyamatosan működik a Debreceni Egyetemen. Hazai viszonylatban még öt másik városban folyik a földtudományok területén doktori képzés. A Debreceni Egyetem Természettudományi és Technológiai Karán (továbbiakban: TTK) működő másik öt doktori iskolától kutatási programja egyértelműen elkülönül, alkalmankénti együttműködés – pl. társtémavezetés, doktori vagy habilitációs cselekményekben való részvétel – jellemzően a biológiai és környezettudományi képzést folytató Juhász-Nagy Pál Doktori Iskolával szokott előfordulni.

A doktori iskola, amelynek utolsó sikeres akkreditációja 2015-ben történt, három programban hirdet doktori képzést: (i) Tájvédelem és éghajlat; (ii) A lito- és hidroszféra természetes folyamatai; (iii) Társadalomföldrajz-területfejlesztés. A programok mellett meg kell említeni, hogy a térinformatikához kapcsolódó kutatómunkát és kutatás-fejlesztést is magas szinten végzik a doktori iskola keretein belül. Ezek a programok relevánsak, szorosan kapcsolódnak a doktori iskola törzstagjainak és oktatóinak kutatási profiljához. A doktori iskolának jelenleg hét törzstagja van, ezek közül négy az intézmény MTA doktori címmel rendelkező egyetemi tanára. A képzésben aktívan részt vesz a doktori iskola két professzor emeritusa is.

Hallgatói döntően az egyetemen végeztek, és geográfus mesterszakos diplomával rendelkeznek, de nagyobb létszámban vettek fel hallgatókat a környező, honi és határon túli felsőoktatási intézményekből is. A képzés eddig kizárólag magyar nyelven folyt, az idei évtől már vannak Stipendium Hungaricumos, és költségtérítéssel képzést folytató külföldi hallgatók is. A doktori iskolában eddig 228 hallgató kezdte meg tanulmányait, ezek közül 162 fő szerzett abszolutóriumot, és 61 fő zárta le sikeresen a PhD-tanulmányait.

II.2. A törzstagok tudományos tevékenysége

A doktori iskolákról, a doktori eljárások rendjéről és a habilitációról szóló 387/2012. (XII. 19.) számú kormányrendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet) meghatározza a törzstagság kritériumait. A törzstagság egyik alapvető feltétele a 2. § (3) bekezdésének b) pontja értelmében, hogy törzstag az lehet, *„aki a doktori iskola tudományágában, illetve annak kutatási területén folyamatos, magas szintű tudományos tevékenységet folytat, amely tudományos*

tevékenység – ide nem értve a művészeti tevékenységet – a Magyar Tudományos Akadémiáról szóló 1994. évi XL. törvény 3. § (1) bekezdés o) pontjában meghatározott nemzeti tudományos bibliográfiai adatbázis (a továbbiakban: Adatbázis) alapján vizsgálendő”.

Egyértelműen megállapítható, hogy a Debreceni Egyetem Földtudományok Doktori Iskola tőrzstagjai:

- Csorba Péter**, egyetemi tanár,
- Dobosi Gábor**, egyetemi tanár,
- Kozma Gábor**, egyetemi tanár,
- Novák Tibor**, egyetemi docens,
- Rózsa Péter**, egyetemi docens,
- Szabó György**, egyetemi docens,
- Szabó Szilárd**, egyetemi tanár,

a Kormányrendelet 2. § (3) bekezdés b) pontjában foglaltaknak megfelelően folyamatos, magas szintű tudományos tevékenységet folytat.

A doktori iskola vezetője, Csorba Péter szakterületének hazai szinten elismert képviselője, az MTA doktora; 2013 óta vezeti a doktori iskolát. Kutatási területe a tájföldrajz és a tájökológia. Az MTA X. Osztály Természetföldrajzi Tudományos Bizottságának, és a Magyar Földrajzi Társaságnak az elnöke. Két végzett hallgatója van, jelenleg egy doktorandusznak a témavezetője.

II.3. ESG-kritériumok szerinti értékelés

ESG 1.1 Minőségbiztosítási politika

A DI minőségbiztosítási rendszere a Debreceni Egyetem minőségbiztosítási rendszerének a része, ahhoz az egyetemi minőségpolitika és a vonatkozó eljárásokon keresztül kapcsolódik. A DI nem fogalmazott meg saját minőségpolitikát, mintegy keretként az egyetemi minőségpolitika iránymutatásait követi. Ebben, bár a doktori képzés nem, a magas szintű kutatás és oktatás kiemelt hangsúlyt kap. Az egyetemi minőségpolitika formális státusú és nyilvánosan elérhető az Egyetem honlapján. A DI minőségbiztosítási rendszere működtetésének van nevesített felelőse, aki egyúttal a TTK minőségbiztosítási felelőse is.

A DI rendelkezik minőségbiztosítási szabályzattal. A dokumentum részletesen kitér a doktori képzési tevékenység teljes spektrumára. Minőségbiztosítás szempontból kiemelendő, hogy az Egyetem Nemzeti Könyvtára a munkahelyi vitára benyújtott dolgozatok szövegegyezőség vizsgálatának eredményét (Turnitin program alapján (<http://www.turnitin.com>)) a DI

vezetője, titkára és a kijelölt opponensek részére megküldi. A dolgozat készítésének fázisában a hallgatók is kérhetik a dolgozatok szövegegyezőség vizsgálatát. A minőségbiztosítási szabályzatban azonban kevésbé kapott hangsúlyt az ESG kritériumrendszerének való megfelelés igénye, amit a jövőben javasolt áttekinteni és érvényesíteni. Mindemellett a dokumentum 2014-es verziója található meg a DI honlapján (a doktori.hu felületen 2014-es és 2016-os változat van), miközben az önértékelésben leírtak és az interjúk során elhangzottak is megerősítik, hogy a 2019. októberi a legfrissebb verzió (a dokumentum feltöltését az eljárás ideje alatt pótolta a DI). Célszerű lenne minden szabályozó dokumentum és kapcsolódó elemeinek legfrissebb változatát elérhetővé tenni a honlapon.

A DI az egyetemi minőségcélokhoz kapcsolódva tűzte ki saját minőségcéljait, így azok jól illeszkednek az átfogó intézményi minőségfejlesztési célrendszerbe. A DI minőségcéljaival kapcsolatban megállapítható ugyanakkor, hogy nem tartalmaznak számszerűsített célkitűzéseket, ezért nehezen dönthető el, hogy teljesülnek-e vagy nem. Az interjúk résztvevői által említett minőségcélok szórása rendkívül nagy volt.

A Működési Szabályzat szerint a doktori tanács hallgatói tagját a doktoranduszok maguk közül választják. A DI vezetője az interjúk során elmondta, hogy ő kérte fel a hallgatói képviselőt a többi hallgató egyetértése mellett. Az interjú során az is elhangzott, hogy a hallgató tag szavazati, illetve tanácskozási joga napirendi pont függő, ugyanakkor a Debreceni Egyetem Doktori Szabályzata és a DI Működési Szabályzata szerint a doktorandusz tag tanácskozási joggal bír.

Az ESG-kritériumrendszer egyik központi eleme a hallgatóközpontság. A doktoranduszok bevonására a folyamatok fejlesztésébe a tanévek végén a hallgatók által megtartott kutatási beszámolók során, illetve céltudatosan szervezett alkalmakkor (pl. Welcome party, New Years meeting) nyílik lehetőség.

A DI 2020 tavaszától bevezette az oktatók munkájának doktoranduszok által történő értékelését és a doktoranduszok elégedettségének mérését (még csak a magyar nyelvű kérdőívet küldték ki a hallgatóknak). Korábban ilyen strukturált elégedettségmérés nem történt. A mostani vizsgálat eredménye még folyamatban van, a működésbe történő beépülése nem megítélhető. A vizsgálat azért is öröndetes, mert a hallgatói fórum szerint is fontos lenne egy formalizált, anonim hallgatói visszajelzéseket gyűjtő rendszer fél éves gyakorisággal. Az ebből kapott eredmények fontos információforrásként tekinthetők a DI minőségfejlesztési tevékenységéhez, a mérésekből megismerhetővé válnak azok a hallgatói vélemények, javaslatok, amelyek alapján a PhD-képzés minőségi fejlesztése tervezhető. A folyamat zárásaként pedig szükséges a mérés eredményeinek visszacsatolása az érintettek (leginkább a hallgatók és oktatók) felé. Ezen a területen még nem kiforrottak a folyamat lépései, a szándék azonban már tetten érhető.

Ajánlások

Fontos lenne a minőségbiztosítási szabályzatban és a minőségbiztosítási tevékenység során az ESG kritériumrendszer teljes körű érvényesítése.

A legfrissebb verziójú minőségbiztosítási dokumentumok, szabályzatok és kapcsolódó elemeik (pl. formanyomtatványok) honlapon történő elérhetőségét biztosítani szükséges angol és magyar nyelven is.

A minőségcélok mérhetőségének javítása és a megvalósítás nyomon követése érdekében szükséges az indikátorok meghatározása. Ajánlott az Országos Doktori Tanács 2019. november 22-i ülésén elfogadott minőségcélokat és indikátorokat a DI minőségbiztosítási szabályzatába átvezetni, és pontosítani, illetve kiegészíteni. Fontos lenne, hogy a kitűzött éves minőségcélokkal kapcsolatban a DI törekedjen aktív kommunikációra: hívja fel az érintettek figyelmét a kitűzött célokra, kísérelje meg a résztvevők széles körű bevonását és az eredmények valamennyi érintett felé történő visszacsatolását.

A működési gyakorlatot a szabályzatokban rögzítettekhez szükséges igazítani. Egyértelműen meg kell határozni, hogy a doktori iskola tanácsának hallgatói tagja szavazati vagy tanácskozási joggal rendelkezik.

Fontos továbbá a formalizált hallgatói igényfelmérések és elégedettség-vizsgálatok (pl. OMHV) rendszeres elvégzése és az eredmények visszacsatolása mind a folyamatokba, mind pedig az érintettek számára.

ESG 1.2 és 1.9 A képzési programok kialakítása és jóváhagyása, folyamatos figyelemmel kísérése és rendszeres értékelése

A DI Működési szabályzatában a doktori programok indításának módja és feltételei szabályozva vannak. A képzés során megszerzendő összes kredit mennyiség, valamint a szerezhető kreditek (képzési/oktatási/kutatási) megoszlása szintén ezen a szinten szabályozott. A kötelező Általános kutatási ismeretek c. tárgyat kivéve a kurzusok szabadon választhatók, azok felülvizsgálatára a Minőségbiztosítási Szabályzat szerint legalább háromévenként a Doktori Tanácsban kerül sor. A Doktori Tanácsban a hallgatói képviselő által a doktoranduszoknak is lehet beleszólása a képzési terv alakításába.

A képzési programok követik a legújabb kutatási irányokat. A DI három nem egyetemi kutatóhellyel (MTA Atommagkutató Intézet, MTA Földrajztudományi Intézet és Országos Meteorológia Szolgálat) kötött együttműködési megállapodást. Ezek keretében számos külsős oktatónak vannak kurzusai. A kutatói szféra aktív bevonása a képzési programokba egyúttal a legújabb kutatási irányok megjelenését is segíti.

A hallgatói leterheltség az oktatók és a hallgatók szerint is megfelelő. A képzés első két évében szemeszterenként két-két kurzus abszolválása elvárt. A doktoranduszoknak oktatási tevékenységet nem kötelező végezni, de lehetőségük van rá. Az oktatási tevékenységnek kreditértéke nincs. A doktori képzés döntő hányadát a kutatói munka jelenti.

Alapozó és egyben egyetlen kötelező – egyetemi szinten – tantárgyként az Általános kutatási ismeretek c. tárgy keretein belül esik szó publikációs, kutatásmódszertani és –etikai kérdésekről, míg a további tárgyak egyénileg segítik a kutatásokban elmélyülést. A kérdőíves felmérésben többször megjelent a hallgatók azon igénye, hogy a kurzuskínálatot aktuálisabbá és bővebbé lehetne tenni. A publikációkért járó kreditek a kutatási kreditekben jelennek meg, külön nem szerepelnek.

A három doktori programban igen jelentősen különbözik a kurzuskínálat. A képzési programban jelenlevő tárgyak mindegyikét megtartják, amennyiben hallgatói igény mutatkozik rá. A rendszer rugalmasságát a hallgatói vélemények is alátámasztják.

A kutatási tevékenység súlyát a kutatási kreditek igen magas (70–90%-os) aránya jelzi. A konzultációk a képzési programban nincsenek feltüntetve, nem jár értük kredit. A konzultációk gyakoriságát illetően nincs egységes elvárás. Annak megítélése a témavezető oktatói/kutatói autonómiájának része. A doktorandusz kutatói munkájának megítélését a DI által szervezett beszámolók biztosítják, ami megfelelő kontrollt jelent.

A DI keresi azokat a kutatási területeket, amelyek országos szinten egyedi jelleget adhatnak az itt folyó képzésnek. Ebből a szempontból kiemelendő a Debreceni Egyetem Műszaki Karával közösen indított fenntartható energetikai alprogram, és az ATOMKI-val közös kutatási programok.

Ajánlások

A három képzési program kurzuslistái eltérő formátumokban érhetőek el. Célszerű volna azok egységesítése.

A kurzuslista kínálata két képzési program esetében bőséges, de vannak olyan oktatók, akikhez igen nagyszámú kurzus tartozik, míg más oktatók szerényebb mennyiségű (ámde realisabb számú) kurzust jegyeznek. A valódi kurzuskínálat könnyebb feltérképezhetősége okán azon kurzusokat, melyeket rendszeresen nem hirdetnek meg, célszerű lenne törölni.

ESG 1.3 Hallgatóközpontú tanulás, tanítás és értékelés

A DI sokrétű témaválasztékának megfelelően sokrétű hallgatósággal (hazai és külföldi egyaránt) rendelkezik, ehhez igyekszik a képzési struktúrát is illeszteni. A DI-ban folyó munkába több módon van lehetőségük bekapcsolódni a jelentkezőknek, a nappali és levelező képzésre jelentkezés mellett egyéni felkészülőként is tudnak csatlakozni a képzésbe a

komplex vizsga teljesítésével. A hallgatókat szóban hallgatják meg a felvételi elbeszélgetés, illetve a komplex vizsga alkalmával, amikor a választott kutatási témán túlmenően esetlegesen a hallgatónak a kutatásához kapcsolódó foglalkoztatása is világossá válik. Mindez nem befolyásolja a döntést és az értékelést, ugyanakkor a DI oktatói számára ismertté válik a hallgatók munkaterhelése. Az interjúk során megállapítást nyert, hogy az oktatók többsége a tanulmányok melletti munkavégzést ítéli meg a fokozatszerzés gátjának.

A rugalmas tanulási útvonalak kialakítása érdekében a távoktatás lehetősége már korábban is felmerült és alkalmazott módszer volt a DI-ben. Az alapfeltételeket a Moodle, az egyetemi e-learning-rendszer adja meg. Az önértékelésben leírtak szerint a témavezetővel végzett közös munka is az online térben zajlik, ahogyan a konzultációk és a publikációk elkészítése is. Az önértékelésben leírtak szerint külföldi, sőt bizonyos esetekben hazai jelentkezők esetében is skype-on zajlik a felvételi beszélgetés.

A doktoranduszok kérdőíves megkeresése a konstruktív és támogató légkört hangsúlyozta szinte teljes egyetértésben a témavezető személyével kapcsolatban.

Az oktatók a 2016-ban bevezetésre került új képzést hatékonyak ítélik, a komplex vizsgát eddig mindenki sikeresen teljesítette és a fokozatszerzések jelenlegi 30-40%-os, az önértékelésben megadott arányának javulását várják. A komplex vizsgára való felkészülést megkönnyítendő, javasolt szakirodalom-jegyzék áll a doktoranduszok rendelkezésére.

A tárgyak elvégzése után a hallgatók véleményezhetik a kurzust, valamint fejlesztési javaslatokat fogalmazhatnak meg. A véleményezésre az egy főnél nagyobb hallgatói létszámú kurzusok esetében van lehetőség. Az interjúk során elhangzott, hogy a DI-ben a kurzushirdetés egy fő esetében is megtörténhet, amennyiben az oktató ezt jóváhagyja, vagy maga kezdeményezi az intézeti adminisztrátornál. A hallgatói véleményezés anonimitásának teljesülése érdekében a kérdőívek eredményeit egy éves eltolásban hozzák nyilvánosságra, tehát a 2019/2020-as tanév tavaszi félévében kitöltött értékelések a 2020/2021-es tanév tavaszi félévében válnak publikussá.

Az interjúk alapján elmondható, hogy az értékelés előre meghatározott mutatószámok mentén történik. Említésre került többek között az a jó gyakorlat, hogy a beszámolókra külsős vendégeket is meghívnak, akik a szakterületen aktívak és kompetensek, így külső szemmel is visszajelzést tudnak adni a doktoranduszok számára.

Az értekezés elkészítéséhez minden hallgatónak hozzáférése van a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzetközi Könyvtár által használt Turnitin nevű plágiumellenőrző szoftverhez, amelyben a disszertáció írása során már alkalmuk van a doktoranduszoknak ellenőrizni munkájukat, hiszen a Debreceni Egyetem Doktori szabályzatában 2017 szeptemberétől szerepel az előzetes vitára bocsátott dolgozatok szövegegyezőség vizsgálata.

A hallgatói lemorzsolódást csökkentő lépések között fogalmazta meg a DI a publikálás folyamatába való bevezetés szándékát, a kutatói világba történő csatlakozás elősegítését, illetve az oktatásba történő bekapcsolódás támogatását. A publikációs tevékenység elősegítésére több támogató tényezőt is említettek az interjúk során. A doktoranduszok jellemzően a témavezetővel közösen írnak cikkeket, végzik a kutatásukat.

A doktoranduszok jelenlegi oktatási feladatai magába foglalják esettanulmányok és tananyagok kidolgozását, szakmai előadások, konzultációk és gyakorlatok tartását. Az interjúk során a Bizottság meggyőződhetett arról, hogy az oktatási feladatokat a hallgatók nem érzik megerőltetőnek, minden doktorandusz egyénileg dönt az oktatásba történő bekapcsolódásáról. Ezt a hallgatói kérdőív válaszai is megerősítették.

A hallgatói panaszkezelés folyamatának lépéseire is kitért a Bizottság az interjúk során. A tanulmányi ügyekkel foglalkozó kollégák elmondása alapján a hallgatók megfelelő tájékoztatásban részesülnek, a beiratkozást követően megkapják a szükséges információkat (mind a külföldi, mind a magyar hallgatók), az elmúlt két évben nem volt példa jogorvoslati eljárás lefolytatására.

A kérdőíves megkérdezés során a hallgatók többsége, mind a magyar, mind pedig az angol nyelvű képzésen, elégedettségét fejezte ki a DI-nek a képzéssel kapcsolatos változtatások és döntések kialakításába történő bevonásával. A DI oktatói a hallgatói vélemények többsége szerint segítőkészek és korrektek.

ESG 1.4 A hallgatók felvétele, előrehaladása, tanulmányaik elismerése és a képesítés odaítélése

A PhD-képzésre történő felvételtől a DI Működési szabályzata, az egyetem Doktori Szabályzata és a Természettudományi és Informatikai Doktori Tanács eljárási rendjével kiegészített Doktori Szabályzat rendelkezik. A Működési szabályzat meghatározza a megszerezhető maximális pontszámot, de nem rendelkezik arról, hogy mennyi a felvételhez szükséges minimális pontszám. Ez csak a Természettudományi és Informatikai Doktori Tanács eljárási rendjével kiegészített Doktori Szabályzatban szerepel. A bizottsági meghallgatáson a törzstagok elmondták, hogy a megnövelt, államilag finanszírozott hallgatói keretet csak úgy tudják feltölteni, ha napi nyolc órában, máshol dolgozó jelentkezőket is felvesznek. Ez esetenként, főleg ha a hallgató munkája nem releváns a kutatási téma szempontjából, veszélyeztetheti a sikeres fokozatszerzést.

A PhD-hallgatók részt vehetnek az egyetemi oktatásban, a Működési szabályzat szerint gyakorlati órákat tarthatnak heti max. hat órában. Ezért a tevékenységért nem kapnak kreditet, de az interjúk alapján ezt a hallgatók elfogadják.

A DI három különböző programján részt vevő hallgatók előrehaladásának mérése magába foglalja a féléves írásbeli beszámoltatást, melynek keretein belül a doktoranduszok számot adnak az elmúlt félévben végzett kutatási, publikációs és oktatási tevékenységeikről.

A kutatás előrehaladásának elsődleges kontrollját a témavezetők jelentik. Egy témavezetőhöz korlátozott számú doktorandusz vezetése hárul, így ez megfelelően szabályozott. Az előrehaladás ellenőrzésének következő szintjét a DI által szervezett beszámolók jelentik, mely hatékony értékelő eljárás. A DI Működési Szabályzatában leírtak értelmében a minden hallgató számára kötelező szóbeli beszámoló egy előadás megtartásából áll, amelyben a kutatási előrehaladásáról referál a hallgató. A beszámolót vita és szóbeli értékelés követi.

A komplex vizsga lebonyolítását a DI Működési szabályzata és az egyetem Doktori Szabályzata egyértelműen meghatározza. A komplex vizsga elméleti részének fő- és melléktárgyai a Működési Szabályzat mellékletében vannak felsorolva.

A fokozatszerzéshez szükséges publikációs teljesítményt, valamint a disszertációra és a téziszüzetre vonatkozó formai követelményeket a DI Működési szabályzata egyértelműen szabályozza. A publikációs teljesítmény pontozását ugyanakkor csak a Természettudományi és Informatikai Doktori Tanács eljárási rendjével kiegészített Doktori Szabályzat tartalmazza. Ennek a dokumentumnak az aktuális változata nem is érhető el a DI honlapján. A Működési Szabályzat megtalálható angolul a DI honlapján, a másik szabályzatnak azonban nincsen angol nyelvű verziója.

Az előzetes vitára vonatkozó szabályok a Működési Szabályzatban megtalálhatók: az egyetemi Doktori Szabályzathoz és a Természettudományi és Informatikai Doktori Tanács eljárási rendjével kiegészített Doktori Szabályzathoz idézett, vonatkozó részek után a DI további kiegészítő rendelkezései következnek.

A doktori értekezések szakmai színvonala megfelelő. Négy, véletlenszerűen kiválasztott disszertáció mind formailag, mind tartalmilag megfelelt az elvárásoknak.

A felvett hallgatók közel 80%-a szerez abszolutóriumot, és kevesebb, mint 40%-a szerzi meg a doktori fokozatot. Utóbbi alacsony arányszám nem tér el jelentősen az országosan és a Debreceni Egyetemen tapasztalható aránytól. A hagyományos, három éves képzésben a fokozatszerzést nehezítő tényező, hogy a munkaerőpiacon (kivéve az akadémiai szférát) nem jelent előnyt a PhD-fokozat, így a tanulmányaikat befejező hallgatókat a munkahelyük nem támogatja a fokozatszerzésben. Az önértékelésben és az interjúk során is kifejtették a DI képviselői, hogy az új, négyéves képzési rendszerre való áttérés várhatóan elősegíti a fokozatszerzés arányának növekedését.

Az egyetemi Doktori Szabályzat 5 § (9) bekezdése értelmében a doktorandusz más egyetemen vagy külföldi tanulmányútján – a témavezető előzetes jóváhagyása alapján – szerzett kreditjeinek vagy dokumentált teljesítményének beszámításáról a tudományterületi doktori

tanácsok döntenek. A Természettudományi és Informatikai Doktori Tanács eljárási rendjével kiegészített Doktori Szabályzat ezt annyival egészíti ki, hogy a „doktorjelölt” maximum négy kreditet más doktori iskolák által hirdetett tárgyakból is teljesíthet. Az önértékelésből ugyanakkor az derül ki, hogy az Erasmus-mobilitást illetően már kialakult egy gyakorlat: „az Erasmus mobilitás során teljesített kurzusokat egy „Erasmus kurzus” nevű keret-tárgyként hirdetjük meg és, a teljesített kurzusokról szóló igazolások bemutatása után, a DI vezetője dönt arról, hogy elfogadható-e az igazolás”.

Ajánlások

A hallgatókra vonatkozó követelmények megismerését nehezíti, hogy három, különböző oldalakról elérhető dokumentumból (a DI Működési Szabályzata, az egyetem Doktori Szabályzata és a Természettudományi és Informatikai Doktori Tanács eljárási rendjével kiegészített Doktori Szabályzat) kell összegyűjteni az információkat. Nem teljesen érthető, hogy mely információt hol kell keresni. Ezen segíthet, ha a dokumentumokban utalásként feltüntetik, hogy az adott témára vonatkozó további szabályok melyik dokumentum, melyik bekezdésében található.

A kreditelismerés módját – elsősorban nemzetközi ösztöndíjakra, résztanulmányokra vonatkozóan – érdemes bővebben kifejteni, és a hallgatókat hivatalosan tájékoztatni a meglévő lehetőségekről.

ESG 1.5 Oktatók

Az ESG-kritériumrendszer egyik eleme a felsőoktatási intézmény felelősségvállalása az oktatói minőségért és a munkát támogató körülmények biztosításáért. A DI ennek tükrében alapvetően biztosítja oktatóinak a szakmai fejlődés lehetőségét. Az alapszakos és mesterszakos kurzusok által jelentett óraterhelés sem az oktatást, sem a kutatást nem gátolják. Az óraterhelés mellett mind kutatásra, publikálásra és konferenciákon való részvételre is lehetőség van. Az oktatók rendelkeznek a feladatvégzésükhöz szükséges eszközökkel. A működéshez elengedhetetlen támogató szolgáltatások (EISZ, MTMT-adatbázis karbantartás) mellett egyéb támogató szolgáltatások azonban (pályázatfigyelés, segítség a pályázatíráshoz) nincsenek. A konferenciákon való részvételt az egyetem adminisztratíván és anyagilag is támogatja. A kutatások és a konferencia részvétel finanszírozása elsősorban pályázati úton történik.

Az egyetem a jogszabályi feltételeken túl további elvárásokat is előír az oktatókra, kutatókra vonatkozóan. A DI működéséhez megfelelő számú egyetemi tanár törzstag szükséges. A Debreceni Egyetem TTK-án folytatott gyakorlat szerint az egyetemi tanári munkakör betöltése csak MTA doktori cím megszerzését követően lehetséges. A rendszer kialakítása

ennek megfelelően az oktatókat e cím megszerzése felé tereli. Szintén az oktatói minőség javítását segíti a docensi beosztás habilitációhoz való kötése is.

Az egyetem Doktori Szabályzatának 1 § (7) bekezdése értelmében a doktori iskola vezetőjének MTA doktori címmel kell rendelkeznie. Alapvetően ez az elvárás vonatkozik a programvezetőkre is, „kivételes esetben, az EDHT döntése szerint” lehet ettől eltekinteni. Ennek az elvárásnak mind a DI vezetője, mind a programvezetők megfelelnek. A DI oktatóinak kiválasztása két lépcsős folyamat: először a DI tanácsa értékeli a jelölteket tudományos teljesítményük alapján, majd a tudományterületi doktori tanács dönt a jóváhagyásukról. A jóváhagyás után az oktatók neve felkerül a DI honlapjára, teljes adatlapjuk pedig a doktori.hu adatbázisba – ezzel is biztosítva az átláthatóságot. Az önértékelés szerint csak az lehet a DI-ben oktató, aki legalább öt éve rendelkezik PhD-fokozattal, ez a kitétel azonban a szabályzatokban nem szerepel.

Doktori témát a DI minden oktatója hirdethet, a témákat a DI tanácsa értékeli, és csak azokhoz járul hozzá, „amelynél biztosított a kutatás szellemi és infrastrukturális háttere, és reálisnak ítéli, hogy a 4 éves képzést követően 1 éven belül benyújtható lesz egy színvonalas disszertáció” (DI Minőségbiztosítási Szabályzat). Az oktatók/kutatók teljesítményének értékelését nem a DI, hanem az Egyetem szabályozza. Az önértékelésből annyi tudható meg, hogy az oktatók tudományos tevékenységét a DI tanácsa elsősorban a doktori.hu oldalon folyamatosan frissülő publikációk, illetve tudományometriai adatok alapján értékeli.

A DI oktatói (külsősök és belsősök egyaránt) jelentős részben a hazai földtudományi szakma elismert képviselői. Alapvetően aktívak, a képzési kínálatban szereplő kurzusok mögött tényleges oktatói aktivitás mutatható ki.

ESG 1.6 Tanulástámogatás és hallgatói szolgáltatások

A doktoranduszok tanulási és kutatási tevékenységét nagyban elősegítő hallgatói szolgáltatásként a könyvtár felszereltsége, adatbázis-hozzáférése fontos tényező. Online katalógus áll a doktoranduszok rendelkezésére, amennyiben szakkönyveket, tanulmányokat keresnek. Az online felületen előfoglalást is tudnak végezni.

Az egyetemnek érvényes szerződése van az Elektronikus Információszolgáltatás Nemzeti Programmal (EISZ), ennek köszönhetően olyan külföldi és hazai minősített szakirodalom-adatbázisok érhetők el a hallgatók számára, mint például a Springer, Elsevier, stb.

A Debreceni Egyetem intézményi szinten felel az adatbázisok megrendeléséért és ellenértékük kifizetéséért. A hallgatók számára az előfizetett adatbázisok beiratkozást követően ingyenesen rendelkezésre állnak, így akár az egyetem területén, akár otthonukban is hozzá tudnak férni a kutatásukhoz szükséges szakirodalomhoz, ami a jelenlegi járványügyi helyzetben kiemelt jelentőségű.

A doktoranduszok számára az MTMT-adatbázis használata kötelező, ennek teljesülését támogató egyetem szinten 126 tanszéki adminisztrátor segíti az adatok karbantartását. Rendszeresen szerveznek MTMT-adatbáziskezelői tanfolyamokat a hallgatóknak és az oktatóknak. A Debreceni Egyetem elektronikus archívuma (DEA) az intézményben születő dokumentumok digitális tárhelye. A minden egyetemi polgár számára elérhető archívumon belül különböző gyűjteményekben tárolják a tudományos publikációkat, hallgatói dolgozatokat, oktatási anyagokat, média tartalmakat és digitalizált könyvtári dokumentumokat.

Jó gyakorlatként azonosítható, hogy a járványhelyzetre reagálva, a könyvtár megkeresésre vállalja az egyes szakirodalmak digitalizálását és megosztását.

A külföldi hallgatók megjelenése nem okozott fennakadást a könyvtár működésében, a kollégák angol nyelven is tudnak segíteni a hallgatóknak igény esetén.

A doktoranduszok tanulmányi és kutatási munkavégzésének körülményeit tekintve a többszemélyes irodák a jellemzőek, amelyben minden hallgatónak saját asztala van, illetve használhatja a tanszéki laborokat, számítógéptermekeket és a nyomtatást is meg tudja oldani „házon belül”. A doktorandusz képviselővel folytatott interjú során kiderült, hogy a hallgatók laptopot kapnak a kutatási és oktatási tevékenységük elvégzéséhez, amennyiben igénylik azt.

A kollégiumi elhelyezés lehetősége rendelkezésre áll, a hallgatók elégedettek a kollégium elhelyezkedésével és szolgáltatásaival. Az egyetem teljes területén, beleértve a kollégiumokat is, rendelkezésre áll vezeték nélküli, illetve a már elterjedtebb, WiFi-n keresztüli internet hozzáférés.

A külföldi hallgatók beilleszkedését segíti, hogy lehetőségük van magyar nyelvtanfolyamon részt venni, akár több szinten és huzamosabb ideig is. A külföldi hallgatók többsége örömmel él a lehetőséggel.

A hallgatók hazai és nemzetközi mobilitását támogatja az Egyetem. Az Erasmus program keretein belül rövid és hosszabb távú tanulmányi és oktatási célú utazási lehetőségek is nyitva állnak, melyekről a hallgatók tájékoztatást kapnak, és az oktatók buzdítják őket a részvételre. A Földtudományi Intézet a CEEGIS tagja, így a CEEPUS keretein belül egy hónapos szakmai ösztöndíj elnyerésére is pályázhatnak hallgatók-oktatók egyaránt, illetve a Freemover helyek is lehetőséget adnak külföldi szakmai tapasztalatszerzésre és tanulásra.

A DI támogatja a külföldi és hazai konferencia részvételt is. Hazai terepen kiváló lehetőséget nyújt a két évente, mindig más helyszínen megrendezésre kerülő Magyar Földrajzi Konferencia, valamint a Debreceni Egyetemhez kötődő évente megrendezett Térinformatikai Konferencia és Szakkiállítás.

A konferencia részvételről a témavezetői támogatás után a DI vezetője dönt a rendelkezésre álló költségkeret terhére. A Stipendium Hungaricum program keretében tanuló hallgatók

tanulmányaihoz allokált pénzek elosztásáról még nincs tapasztalat, gyakorlat. A magyar hallgatók esetében a témavezető, majd a programvezető után jut el a DI-vezetőhöz a hallgatói igény.

A DI-n belül a hallgatók adminisztratív ügyekben kereshetik a DI adminisztrátorát, a képzéssel és egyéb ügyintézással kapcsolatos kérdéseikkel pedig a DI titkárát. Erről a tényről és az elérhetőségekről tájékoztatást kapnak a hallgatók beiratkozáskor és azt követően is írásban. A visszajelzések alapján a doktoranduszok általában elégedettek az adminisztráció folyamatával (magyar és külföldi hallgatók is), az adminisztratív személyzet elérhetőségével, segítőkészségével. A leckeönyv elektronikusan vezetett, egyre kevesebb a papír alapú ügyintézés, ami gyorsítja a folyamatokat, illetve nem igényel személyes jelenlétet. Mindez kedvez a levelező képzésben résztvevő hallgatóknak, akik nagy távolságban lehetnek az egyetemtől, számos határon túli magyar is tanul a DI-ban. Ennek ellenére az elektronikus ügyintézés további bővítését szorgalmazzák a hallgatók, akár egy DI szintjén működő platform létrehozásával.

Az önértékelés alapján megállapítható, hogy a DI hallgatói többnyire korszerű eszközökkel dolgozhatnak mind a laboratóriumokban mind a terepen. Különösen a térinformatikához kapcsolódóan – mind a hardver mind a szoftverek esetében – történtek jelentős fejlesztések az elmúlt öt évben. Az MTA ATOMKI-val való együttműködés további lehetőséget ad a korszerű mérőeszközök alkalmazására. Az interjúk során a hallgatók elmondták, hogy meg vannak elégedve a rendelkezésre álló infrastruktúrával.

Ajánlások

Az interjúk alapján az oktatók azt kifogásolták, hogy témavezetett hallgatóik nem a megfelelő időben kapnak pénzügyi támogatást konferencia-részvételre és publikálásra, a tervezettség ugyanakkor fontos szempont volna, legfőképpen a külföldi hallgatók után járó normatíva felhasználásának tekintetében.

A hallgatók a doktorandusz fórumon a Bizottság tagjainak nem tudták megmondani, milyen döntési mechanizmus, illetve útvonal vezet az igényelt támogatások (pl. konferenciárészvétel, eszközbeszerzés) megítéléséhez. Ajánlatos volna rögzíteni, hogy kik a felelősök ezen igények teljesülése miatt, kik a döntéshozók és amennyiben szükséges, hogyan és mely fórumon lehet jogorvoslattal élni.

ESG 1.7 Információkezelés

A doktori programokkal kapcsolatos hatékony információgyűjtési és -elemzési folyamatok a belső minőségbiztosítási rendszer részei. A DI saját Minőségbiztosítási Szabályzata az egyetemi szabályzatot követi, a minőségi követelményeket az egyetemi tudományos

igazgatóság munkatársai és a tudományterületi doktori tanács folyamatosan ellenőrzik, ugyanakkor a DI munkájában annak visszacsatolása nem történik meg.

A hallgatókat, az oktatókat és a nem oktató személyzetet bevonják a rendelkezésre álló adatok elemzésébe, valamint a követő intézkedések tervezésébe.

A DI 2020 tavaszi félévében vezette be az oktatók munkájának hallgatók által történő értékelését és a hallgatók elégedettségének mérését. Dicséretes, hogy a központi elégedettségmérés mellett saját kérdőívet készített a DI. Remélhetőleg ezen eredmények értékelése és visszacsatolása rendszeres gyakorlattá válik a jövőben.

A hallgatók előrehaladásának monitorozását a DI az 1.4. fejezetben leírtak szerint végzi.

A fokozatszerzési és lemorzsolódási arányról a DI vezetése pontos adatokkal rendelkezik. A fokozatszerzési arány 40–50%, a DI az új típusú rendszertől ezen arány javulását, azaz 50 % fölé emelkedését várja. Az abszolutóriumot szerzettek (80–85%) és a fokozatot szerzettek aránya között nagy a szakadék. A lemorzsolódás oka legtöbb esetben a tanulmányok melletti munkavégzés, vagy magánéleti változások.

A pályakövetés egyetemi, illetve kari szinten történik. Az önértékelés szerint a DI szervezett módon nem követi egykori hallgatóinak további pályáját, de legtöbbjükéről, személyes kapcsolatok révén, rendelkezik információval. A DI Minősegbiztosítási Szabályzata szerint nyomon követik egykori hallgatóik életútját, „ennek eredményét a DI időszakos önértékeléseiben a www.doktori.hu adatbázisában hozzák nyilvánosságra”. A DI honlapján elérhető a 2019-es akkreditációra készült önértékelés, mely tartalmaz adatokat a fokozatszerzésre vonatkozóan, a pályakövetést illetően viszont alig.

Ajánlások

Nem várható el, hogy a DI a saját erőforrásaiból biztosítsa a hallgatók pályakövetését. Ugyanakkor biztosítani szükséges, hogy a kari szinten bonyolított pályakövetési felmérés adatait megsűrve a DI-hez eljussanak a végzett doktoranduszok további életútjára vonatkozó információk.

ESG 1.8 Nyilvános információk

A DI honlapja elérhető, szerkezete logikus. A szabályzatokat illetően a DI honlapján megtalálható a Képzési Terv, a Működési Szabályzat, az egyetem Doktori Szabályzata, a Minősegbiztosítási Terv, valamint a Természettudományi Doktori Tanácsának Doktori Szabályzata. A szabályzatokban a hatályba lépés dátuma szerepel, a Működési Szabályzathoz hiányzik a keresést megkönnyítő tartalomjegyzék. E szabályzatok közül a Képzési Terv, a Működési Szabályzat és az egyetemi Doktori Szabályzat megtalálható angolul, a Természettudományi Doktori Tanácsnak a Doktori Szabályzata és a Minősegbiztosítási Terv

ugyanakkor nem. A Természettudományi Doktori Tanácsnak Doktori Szabályzata elavult, 2008-as, az aktuális, 2018-ban elfogadott, Természettudományi és Informatikai Doktori Tanács eljárási rendjével kiegészített Doktori Szabályzat c. verzió az egyetem fő oldaláról érhető el (továbbá a TTK oldaláról kiindulva a Természettudományi és Informatikai Doktori Tanács oldalán is, ez az oldal azonban rég aktualitását veszítette). A 2018-as dokumentum oldalszámozása nem egyezik a tartalomjegyzékkel.

A felvételi követelmények csak közvetetten érhetőek el, a honlapon nincsenek feltüntetve. A költségtérítés összege is csak a szabályzatokat átolvasva található meg.

A kurzusok részletes leírása a DI honlapján külön dokumentumban szerepel. Ennek a dokumentumnak nincsen angol változata. A témakiírásokra kattintva a doktori.hu felületre jut az érdeklődő, ahol a témavezetők magyar nyelvű témakiírásai találhatóak. A „Szervezeti felépítés” menüpont jó áttekintést nyújt a DI-ről. Kutatócsoportokról nem található információ, ahogyan a DI-ben végzett hallgatókról sem. A DI-ben készült értekezések a honlapról nem érhetőek el. A DI Minőségbiztosítási Szabályzata szerint a komplex vizsgát/előzetes vitát/védést meghirdetik a DI honlapján, ugyanakkor a honlapon nincs ilyen menüpont. Az önértékelésben leírtak szerint a védésekről az intézet faliújságjára kihelyezett meghívókból, valamint a doktori.hu oldalról tájékozódhatnak az érdeklődők.

A honlap kezdőoldalán angol nyelvre lehet váltani. Az angol nyelvű oldalon a főbb információk és a szabályzatok elérhetőek.

A Természettudományi és Informatikai Doktori Tanácsnak három, különböző oldaláról elérhető honlapja van. A kari oldalról elérhető <http://neumann.math.unideb.hu/tdt/> url-cím rengeteg információt és dokumentumot tartalmaz, de valószínűleg már nem aktuális, utolsó frissítésként 2017. február 22. látható. A másik oldalra az egyetem oldaláról a tudomány < doktori képzés < doktori iskolák menüpontokat követve, a DI honlapjáról pedig a Természettudományi Doktori Tanács menüponton – aminek nevét frissíteni szükséges – keresztül lehet eljutni. Angol nyelvű verziója nincs ennek az oldalnak; a letölthető dokumentumok nagyobb része angolul is elérhető. A Természettudományi és Informatikai Doktori Tanács aktualitását veszített honlapját mindenképp meg kell szüntetni.

Ajánlások

A DI honlapján elérhetőnek kell lennie a doktoranduszok tanulmányaihoz szükséges dokumentumok aktuális változatának.

A felvételi információkat – beleértve a költségtérítés összegét – fel kell tüntetni a honlapon.

Szintén hasznos lenne, ha a védések meghirdetése és a disszertációk a DI honlapján is elérhetőek lennének, akár a doktori.hu-ra, illetve a DEA-adatbázishoz vezető link feltüntetésével.

Javasolt a pályakövetési adatok és az iskola munkájának széles körben való publikálása mind a DI-n, mind az egyetemen belül.

A DI angol és magyar nyelvű honlapját összhangba kell hozni.

ESG 1.10 Rendszeres külső minőségbiztosítás

A Földtudományok Doktori Iskola vonatkozásában rendszeres külső minőségbiztosítási tevékenység nem történt.

A látogató bizottság

Elnök: Geresdi István, egyetemi tanár, Pécsi Tudományegyetem

Tagok:

Csizmadia Tibor, egyetemi docens, Pannon Egyetem

Csonka Diána, doktorandusz, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Szalai Zoltán, tudományos főmunkatárs, Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont, Földrajztudományi Intézet

Szabó Szilvia, MAB szakreferens

Online interjúk időpontja: 2020. május 28.